ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު

މާލެ

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2017/SC-A/10
- އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް: ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު، ސ. ރޯޒީ، މާލެ، (ހުޅުމާލެ. ގޯތި ނަންބަރު 10425، މާލެ) ދ.ރ. ކާޑު ނަންބަރު A052228)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމާއި، ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް އޮތުގައި ބެހެއްޓުމާއި، ބާރުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުވުމަށް މަސްތުވާއެއްޗެއް ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމާއި ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް އޮތުގައި ބެހެއްޓުން
- މައްސަލަ އައިގޮތް: އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ހުއްދައަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 18 ޑިސެމްބަރު 2016
- ޝަރީޢަތް ކުރެވުނު ތާރީޚު: 27 އޭޕްރިލް 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 21 އޮކްޓޫބަރު 2020
- މައްސަލަބަލައި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު އަޙްމަދު މުތުޢަސިމް އަދުނާން، ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދު،

ފަނޑިޔާރު ޙުސްނުއް ސުޢޫދު

އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ

- ނަންބަރު: 2011/HC-A/07
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 09 ޖަނަވަރީ 2011
- ނިންމި ކޯޓު: ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
- ނިމުނު ތާރީޚު: 26 ސެޕްޓެމްބަރު 2016

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު | ތީމުގެ | އޯކިޑްމަގު | މާލެ | ދިވެހިރާއްޖެ
Supreme Court of the Maldives | Theemuge | Orchid Magu | Male'| Republic of Maldives
Tel: + 960 3009990 :ފޯން | Fax: + 960 3008554 :ފެކްސް | URL: www.supremecourt.gov.mv :ވެބްސައިޓް

އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު އަޙްމަދު މުތަޞިމް އަދުނާނުގެ ރައުޔު (ފަނޑިޔާރު އާއިޝާ ޝުޖޫނު މުޙައްމަދު އަދި ފަނޑިޔާރު ހުސްނުއްސުޢޫދު ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

ތަޢާރުފު

1. 2009 އޭޕްރީލް 09 ވަނަ ދުވަހުގެ 12:19 ހާއިރަކަށް ޗައިނާ ރާއްޖެ އަދި މޯލްޑިވިއަންގެ ނަންބަރު Q2 701 ފްލައިޓުން ރާއްޖެއައި ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަލީ، ގްރީންހައުސް، ގދ. ފިޔޯރީ، ގެނައިތަކެތި ކަސްޓަމްސްގެ އެކްސްރޭ މެޝިނުން ޗެކްކުރަމުން ދަނިކޮށް އެ ތަކެތީގެ ތެރޭގައި ހިމެނުނު ފޮނިގަނޑެއްގެ ތެރޭގައި އެޅި ރުކުރަކާ ދީ ތެރޭގައި މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި ރައްކާކުރެވިފައިވާކަމަށް ކަސްޓަމްސް އަށް ޝައްކުކުރެވިގެން އެ ތަކެތި ނަގާ ޓެސްޓް ކުރުމުން، އެ ތަކެތީގައި 698.4912 ގްރާމް ހެރޮއިންބޭސް އަދި 106.0512 ގްރާމް ބެންޒޯޑައިއަޒެޕީން ހިމެނޭކަން ފާހަގަވާ ތަޙުލީލުން ދެއްކުމުން؛ އެ ތަކެއްޗާ ހަވާލުވާން އަންނަ ފަރާތެއް ހޯދުމަށް ފުލުހުން ހިންގި ކޮންޓްރޯލްޑް ޑެލިވަރީ އޮޕަރޭޝަން އެއްގައި ހުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކު، ހ. ރަޅި، މާލެ (ހުޅުމާލެ. ގޭ ނަންބަރު 10425، މާލެ) (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A052228) (މީގެ ފަހުން: "ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް") އެ ތަކެތި ރާއްޖެ އެތެރެކުރި ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަލީ ދިރިއުޅޭ ގ. އަލްފިޔާޒް ގެއަށްގޮސް އެ ތަކެއްޗާ ހަވާލުވާއިރު ހަސްން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅިގެން އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން، މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗެއް އެތެރެކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅިގެން އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗެއް ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި އެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅިގެން އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ބޭނުމުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާތަކެއްޗެއް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި އެ

ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ޙަވާލާދީ އެ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ބާރުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށުގެ ދަށުން ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރުން ކުރިއެވެ.

2. މި ބަޔާންކުރި ދައުވާ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ޖިނާއީ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ މައްސަލަ ޖިނާއީ ކޯޓުން ބަލައި ނިންމާފައިވަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާ އިންނެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައި ޖިނާއީ ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާ ސާބިތުނުވާ ކަމަށެވެ.

3. ޖިނާއީ ކޯޓު ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާ ކަމަށްބުނެ ދައުލަތުން އެ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރިއެވެ. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރި މައްސަލަ އެ ކޯޓުން ބަލާފައިވަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/07 ޤަޟިއްޔާ އިންނެވެ. ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބަދަލުގެނެސްދޭނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މައްސަލަބެލި ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކުރެވެ.

4. މިއީ، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/07 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުން ރަނގަޅުނޫން ކަމަށް ބުނެ، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އެ މައްސަލަ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެ މައްސަލަ ބެލި ޤަޟިއްޔާއެވެ.

ޖިނާއީ ކޯޓުން (މިހާރު ކްރިމިނަލް ކޯޓު) ނިންމާފައިވާ ގޮތް

5. ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ކުރި ދައުވާ ސާބިތުނުވާކަމަށް އެ ކޯޓުން ނިންމި ޙުކުމްގައި ބުނެފައިވަނީ:

"... [ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާއަށް ބަލާއިރު] ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކާ އާ ގެއަށް ދިޔައީ ބޭސްކޮޓަރިއެއް ބަލައިލަމުން ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކާ ބޭނުންވާވަރު މަސްތުވާތަކެތި ހިފަހައްޓަން ދައުލަތުގެ ދައުވާގައި ބުނެފައިވާ ޝާހިދުކަމަށް ވާހަކަ ދެ ޝާހިދުން ހިފައިގެން އިންޖެކްޝަން ކައި ގެ: ފާމަސިސްޓް/ޑިސްޕެންސަރު އަބްދުއްރަހީމް އަލީ، ބޭސްކޮޓަރިގެ ގެންގޮސްދިނުމަށް ކަލައެއްނުވާ އެއްޗަކީ މިހާރުކަލުން ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކާ ދިމާއަށް އަ ދި ޝާހިދުގެ އެއްޗިހިކަމާއި، ދި ޝާހިދުގެ އެއްޗިއްސަ ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ އަތުގައި ޖެހިފައި އަ ދި ޝާހިދުގެ ބިނުމައްޗަށް ފައްޅިސްކަމަށް ދައުލަތުން ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ، އެފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންގެ ހެކިބަހުން އެނގެން އޮތުމަކީ، މިކަމަކީ ހިތްވަރު ކަރުދާސް ޝަރީޢަތުގެ ފާހަގަކުރާ ކަރުނުން ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކުގެ ބަޔާނުގެ ތަފާތު ހިނގާފައިވާ ކައްސަ އަޑުފަހައިގެން ސިޔާސީކަމާއި މިހާރު ހަލާކުކޮށް ބަދަލުވާ ފަރާތުގެ ޝާހިދު ނުފެނުމަކީ، މަސްތުވާތަކެތި ހިފާހައްޓާ ދައުލަތުގެ ދައުވާގައި ބުނެފައިވާ ހާލަތާއި ދި ޝާހިދާއި ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު ބަލާފައިވާ ދައުލަތުގެ ދައުވާގައި ބުނެފައިވާ، އަ ދި ޝާހިދުންނާއި ޝާހިދުންގެ ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކުގެ އިންސާފުގެ ނިސްބަތުން ހުރިހާއި އިންސާފުގެ ނިސްބަތުން ހުރިހާ އެގޮތަ ނިސްބަތުންނާއި ތަފާތުތަކުގައި ފާހަގަކުރުން ދިރިއުޅުމުން އެފަރާތުން ދައުލަތުގެ ފާހަގަވާ ޝަރީޢަތުގެ މަޤާމަށް ހަމަހަމަކަން ނުލިބުމަކީ، ދެފަރާތުން ހަމަހަމަ ހުރިހާ ހުރިހާކަމަކީ، މަސްތުވާތަކެތި ހިފާހައްޓާ ދައުލަތުގެ ދައުވާގައި ބުނެފައިވާ ހާލަތާއި ވާހަކަފުޅުވާ ދި ޝާހިދުގެ ހިފައިގެން ދިވެހިރާއްޖެއަން އަދި ޑރ. ފާމަސިސްޓް/ޑިސްޕެންސަރު އަބްދުއްރަހީމް އަލީ ދައުލަތުވާ ވަކަލާތުކަން ބަލާފައިވާ އެއްގަމުގާގެ ދައުލަތުވާ ވަކަލާތުކަމަށް ބޭނުންކުރުމުގެ ހެކިތައް ހުށަހެޅި، ކުރުމަށް ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ހެކިން ހަމަހަމަ ހުރިހާ ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހަޅާ ދުވަހު ދައުލަތުވާ ވަކަލާތުގައި ޝަރުޠާ އެފަދަފަދަ ގިނަ ކަނޑައެޅުމަށް ހުރުމުނާއި، މި މައްސަލާގައި ބައްޔިނާކުރުވާ

މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާ ތަކެއްޗާއި، ބޭހުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާ އެއްޗެހި ޙުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކު ބައިވެރިވެގެން ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރި އެއްޗެހިތަކުން، ނުވަތަ ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި ޙުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކުގެ އަތުގައި ބެހެއްޓި އެއްޗެހިތަކުން ނުވަތަ އެ ތަކެތި ޙުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ބޮޑުމިންވަރަކަށް ނުވަތަ އޭނާގެ ހިޔާލާ ދިރާސާކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށްދޭ ކަމުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާތީ، މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުށާއި، މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށާއި، ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށް ދިނުމުގައި ޤާނޫނުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ދައުވާ ސާބިތުވާތީ، މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގެ ކުށާއި، ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށް ހުކުމް ދިނުމުގައި ޤާނޫނުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ދައުވާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށް ޙުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކުގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިގޮތުގެ މަތިން ޙުކުމްކުރީ، މި ފަސޭހައާ ނިންމީމެވެ."

<u>އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ދައުވާ ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ހެކި ހުށަހެޅުމުގައި ފާހަގަކުރަންވާ ކަންކަން</u>

6. ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ކުރި ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާއިން ކުރި ޙުކުމް ދައުލަތުން ހެކިތަކުގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ނުކުތާތަކަށް ހެކިތަކުން ރިޢާޔަތްކޮށް، އެންމެ ކަންކަން ފާހަގަކޮށް، ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާގައި ކަންތައްވާ ޙުކުމަށް ބަލަދުވެނުންޏާ ތަޙުޤީޤްކޮށްފައިވާ މައްސަލަ ބެލި ހެކިތަކުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިޖްތިހާދުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްފައިވެއެވެ.

6.1- ހުރަހެޅިފައިވާ ހުކުމާ ބެހޭ ގޮތުން އިޖުރާއަތު ދިރާސާކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދައުލަތަށް ލިބިފައިނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކުރާއިރު، އެފަދަ ފުރުސަތުކަން ދައުލަތުން އެދިފައިވާކަން ޖިނާއީ ކޯޓަށް ދައުލަތުން ދީފައިވާ ބަޔާންތަކުން އެނގެން ނެތްކަން.

6.2- ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހެޅޭ ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކަށް މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު ތަޤުދީރު (evaluation) ކޮށް ވަޒަންކުރުމުގަ އެ ފަނޑިޔާރަކަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކާ އެ ހެކިތަކާ ދަލީލުތަކުން ނުކުންނަ ނަތީޖާތަކުގެ މައްޗަށް ބުރަވެފައި ޔަޤީން ގޮތުކަށް މިންވަރަށް އިޤުތިނާޢު (convince) ވެގެން މެނުވީ ކުށެއް ސާބިތުވެއްޖެކަމަށް ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ހުކުމް ކޮށްގެން ނުވާނެކަމީ ފުޤަހާއުން ބަޔާން (presumption of innocence) ގެ އުޞޫލު ފާޅުކުރި މަބްދައުގެ އަސާސު ދީނުގެ އަދި ހެއްކަތުވާކަމަށް، ޖިނާއީ ދައުވާއެއް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށް ކޯޓަށް ކުރެ ބުރަކުރު ބިނާވާންޖެހޭނީ ޝައްކުގެ ހިތްވަރުނެތި ގޮތުން ސާބިތު ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކުގެ މައްޗަށް ކަމަށް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމްކުރުމުގައި ޤާޟީން ތަބާވާންޖެހޭ އަސާސީ އުޞޫލު ޝަރުޢީ އަދިލްވެރިކަމުގެ ބައިގަކުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ނަޞްސްތަކުން ސާބިތުކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، ހުކުމްކުރުމުގެ ބާރުގައި އަދުލުވެރިކަމުގެ ސިފަތަކުގައި ބެލެވޭ އެދިގަނޑު ބޭނުމް ޤަވާޢިދުތަކުން އެބަ ކަށަވަރު ވާނަމަ ހުކުމްކުރުމުގައި ފުރިހަމައަށް ކަށަވަރު ބޭނުމް ޤަވާޢިދުތަކުން އެބަ ކަށަވަރުކުރުމުގައި ފުރިހަމަ ޤާނޫނީ ހިމާޔަތް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ދިނުމުގައި ޤަބޫލުކުރެވިފައިވާކަމާއި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބޭނުމް ޤަވާޢިދުތަކުގެ ތެރޭގައި ޝަރުޢީ މިންގަނޑުކަމާއި، ވަކިކަން ކުރުކަމާއި، ޖިނާއީ ކުރުކަމާއި "ޝައްކު" ކުރުކަމާއި، ބަލަހައްޓާ ބޭނުންކުރާ ބޭނުމް ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ސާބިތުކުރުމުގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/01 (އަބްދުﷲ ޙުސައިން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގެ ސައްޙައަށް

ފާހަގަކުރައްވާފައިވާއިރު، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާފަދަ ކުށެއް ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ހިއްސާގެ މައްޗަށް ސާބިތުވެފައިވާކަން އެނގެން ނެތްކަން.

-6.3 ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހަވާލުވިކަމަށް ބުނާ އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓުން އޭގެ ފިނޭންޝަލް ފެނިފައިވާކަން މާލޭގެ ބޭރުގެ ސަރަހައްދުގެ ނަންބަރު K(d)/FDL/2015/0197 "ފިނޭންޝަލް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ލިޔުން" އަދި ބޭނުމަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި ފެނިފައިވާ މަސައްކަތްތަކާއި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހަވާލުވި ޕްރޮމިސަރީނޯޓުން ފޯނުން ތަކުގެ ކަމަށް ދަރަނިވެރިކަން ހުށަހެޅި ހަވާލުކުރުމަށް ބޭނުންކުރައްވާފައިވާއިރު، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓު ހަވާލުވިކަމަށް ބުނާ ވަގުތު ފުރަތަމަ އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓު ކަނޑައި ބައްލަވައިލެއްވުމަކީ އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ހުށަހަޅާ އެވަގުތު ހުސައިން މުޙައްމަދު މަނިކަށް ދަރަނިވެރިވުމަށް ނަގާފައިވާ ޕްރޮމިސަރީނޯޓު މާލޭގެ ބޭރުގެ ސަރަހައްދުގެ ބޮޑުމީހުން ދަރުގައި ބަލައިބެލުން، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އެއާ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ އެކި ބައިވެރިން ސިޔާސީ ވިޔަފާރި ޕްރޮމިސަރީނޯޓު ގެނެސް އެއްޗެއް ދަރަނި އެއީ މަސައްކަތްތަކެއް ބޭނުންފައިވާ ކަމުގައިވެސް، އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓުގެ ހާލަތު ބަލައިލުމުގައި އެއީ އެއްޗެއް ފުރުމަށް އިސްލާމީ ޤާނޫނީ އަދި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ޙައްޤު އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓު ދީފައިވާ ބަދަލު ވަގުތު ދޭގައި މަސައްކަތްތަކެއް ހުރިކަން ސާބިތުކުރާނެ ކަރުދާސް ބަޔާންކުރާފަދަ ބަދަލު ވަނީ ލިބިފައިވާކަން ކަންކަން މަސައްކަތުގެ ދަރަނިވެރިވުން ބަޔާންވެފައިވާކަން.

-6.4 ހަމައެހެން އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓު ބަލައި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އަށްވުރެ އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓާ އޭގެ އެއްބަސްވުން ސާބިތުކުރަން ދެންނެވުމަށް، ހަމައެހެން އަދި ދޭގެ މަސައްކަތް ބަލައިލުމަށް އެ ޕްރޮމިސަރީނޯޓުގައި ހުރި އެއްބަސްވުމުގެ ވަގުތު ބޭނުން އަދި

އިތުރު ހުކުމެއް އޭގެ ޒިންމާ ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކާ އުފުލަންޖެހޭކަމަށް ކަނޑައެޅުމަކީ
ބަދަލު އިންސާފުގެ ހަމަތަކާއި އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތް ކަމެއްކަމުގައި ނުބެލެވޭތީއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެއްވި ނުކުތާތަކާއި އެ ނުކުތާތަކަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެއްވާ ރައްދު

7. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/07 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރެވުނީ، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް 02 ނުކުތާ ހުށަހަޅުއްވައިގެންނެވެ.

7.1- ދައުލަތުން ސ. ޙުރި، (ހުޅުމާލެ. ގުލި ނަންބަރު 10425،) ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ކުރި މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ވިޔަފާރީގެ ތުހުމަތުން އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ދައުވާއާއި، ބޭރުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް މަސްތުވާތަކެއްޗާއި ވިޔަފާރީގެ ތުހުމަތުން އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ ސާބިތުވާތީވެ ކާފީހެކި ދިމާކުރެވިފައިވާތީ، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުނުވާކަމަށް ދަރަޖަކޯޓުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ.

7.2 މައްސަލައާއި ސާބިތުވާކަމަށް ނުވަތަ ނުވާކަމަށް ނިންމަވާފައިނުވާ، މައްސަލަ ބައްލަވާ ފަނޑިޔާރު ބައްލަވަންޖެހޭނީ، އެ ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅޭ ހެއްކާއި ޤަރީނާއަށް ކަމަށްވީނަމަވެސް، މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އެކަމަށް އަމަލުކުރައްވާފައިނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ.

8. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފީ ދެ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ރައްދު ދެއްވުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

-8.1 އެ ދުވަހު އަބްދުއްރަހީމް އަލީ ދިރިއުޅޭ ގެއަށް ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކާ ދިޔައިރު، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ލާންސް ކޯޕްރަލް އިބްރާހީމް ރިޔާޒް ހުރީ އެ ގޭގެ އެހެން ކޮޓަރިއެއްގައި ކަމަށާއި، ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކާ ހުރި އަބްދުއްރަހީމް އަލީ ހުރި ކޮޓަރީގެ ދޮރުމަތީގައި ކަމަށް އިބްރާހީމް ރިޔާޒް ބުނާއިރު، އެހެން ކޮޓަރިއެއްގައި ފާހުރި މިހަކަށް އެ މަނޑަރު ވަންނާން އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތްކަމަށާއި، އެ މަނޑަރު ފިސްނިގެއް ތަކަށް ބަސްދީފައިވާ، ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކާ އެތަނުން ހިފެހެއްޓީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ލާންސް ކޯޕްރަލް އިބްރާހީމް ރިޔާޒް ނޫންކަމުން، އިބްރާހީމް ރިޔާޒްގެ ބަޔާން އިތުރު ސާބިތު ކަމެއް ދީފައިވާކަން.

-8.2 ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކަށް ފުލުހުން އޮފީސް ދެއްކި ފޮށިގަނޑަކީ އަބްދުއްރަހީމް އަލީ ދިރިއުޅޭ ކޮޓަރިތެރެއިން ފެނުނު ފޮށިގަނޑެއްކަމަށް، އަދި އެބުނާ ފޮށިގަނޑުގައި ހިފިހަމަ، އެ ފޮށިގަނޑުގައި ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ އިނގިލީގެ ނިޝާން ވެސް ހުންނާނެކަމަށާއި، މި މައްސަލައާ ފުލުހުން ޚާއްޞަ އިސްކަނޑައެޅިގެން ތަޙުޤީޤު ކުރައްވާ ގެންގޮސްފައިވާ މައްސަލައަކަށް ވާއިރު، މިހާތަނަށްވެސް އެބުނާ ފޮށިގަނޑުން ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ އިނގިލީގެ ނިޝާން ދައްކާފައި ނަމޫނާވެސް އިނގޭނީ ފުރުޞަތު ތަޙުޤީޤުގައި ދެއްކި ފޮށިގަނޑަކީ އަބްދުއްރަހީމް އަލީ ދިރިއުޅޭ ގެއިން ފެނުނުކަމަށް ބުނާ ފޮށިގަނޑު ނޫންކަން.

-8.3 މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ޖިނާއީ ފަރާތުން ދިފާޢުގައި 3 ހެއްކަކު ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށާއި، އެ ތިންފަރާތުންވެސް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބަޔާންދީފައިވާ ހާދިސާ ހިނގިތަނުގައި ތިބި ކަމަށާއި، އެތަނަށް ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އައިކަމަށާއި، ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އައީ ބާސްކެޓެއް ބަލައިކަމަށާއި، ފޮށިގަނޑެއް ބަރި ނޫންކަމަށް ބުނި ކަމަށާއި، އެހެން ބުނުމުން އަބްދުއްރަހީމް އަލީ އެ ދު ފޮށިގަނޑު ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކާ ދިމާލަށް އެއްލާލިކަމަށާއި، ހަމަ ތަހުގީގުންވެސް އެއިން އެއްވެސް ގޮތެއްގައި ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު

ނުހިފާކަމަށާއި، އެ ދެ ޤާނޫނަށް އެއްގޮތްވުމަށް ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ގައިގައި ޖެހިފައި ފެއިޖެހުނުކަމާއި އެފަދަ ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ގެންގޮސް މިހާރު އައިސް ހިފެހެއްޓިކަމާއި، އެ ހިފެހެއްޓުމާއެކު ކަޅިލަފާކަމާއި ހުރި މިހާރު ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ އަތުގައި ބާރުއޮތް ކަމަށް ބެލެވިދާނެކަން.

8.4- ދަލީލުގައި ހުށަހެޅުނު ހާދިސާ ހިނގިތަނުގައި ތިބި މުޅިންކަމަށްވުމަށް، އެފަރާތްތަކާ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ތަކުރާރުކޮށް އެކުލަވާލުމުގެ ބަޔާނުގައި ތަފާތު އެތައް ސިފަތައް ކަނޑައެޅިކަމާއި އެމީހުންގެ އަތުގައި އެވަގުތު ނުހެއް ބައްއޮނަމަ، ކާޑުތަކާގެ ހާލަތާ ހާދިސާގެ މައްޗަށް ތަތުރާއި ވަޤުތު ކަނޑައަޅާ ބައްދަލު މީހާ ބަރަގަމީން އައްވަސް އައްސޭރި ބޭނުމަކީ އެއްސޭރި ދާތުވެގެން މުސްތަޤްބަލު ކަމަކަން ވަގުތު، އެމީހުން ސަލާމަތުގެ މަޖިލިސްގައި ބެލެވިދާނެ ބަދަލުތަކާބެހޭ އެމީހުންނާ އެތަނުގައި އެފަދަ މީހާ ބައްއަކަން ތަޙުޤީޤުކަން.

8.5- މި މައްސަލައިގައި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި އަކުރިތްކާ ހެއްކާއި ހެކިން ދައުލަތުގެ ދައުލަތަށްހެކިދޭއިރު އަދި ޤާނޫނީއެގެ ފުރުޞަތުކޮށްދިނުން ދައުލަތަށްހެކިދޭއިރު ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އެއިން ޤާނޫނީއަގައި ހިފެހެއްޓި، ނިޔަތަ ހިފެހެއްޓި މަސްޢަލަ ދައުލަތުވައިދާ ވީޔާ އަދި ޤާނޫނީއްވެސް ދައުލަތަށްހެކިދޭއިރު، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ދަލީލުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންގެ ހެކިބަޔާނާއި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ދައުލަތުގައިވާ ވަރަށްތަކުން އެކިގޮތް ދިޔައީ ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ އަމަލެއް ހުއްޓެވެ އަމަލުތަކުގައި ވެސްކަން.

ކުށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ އަދި 3 ވަނަ މާއްދާއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުށުގެ ރުކުންތައް އަދި ދިފާޢު

9. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގާ ޖިނާއީ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ކުށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ އޮތީ ދައުލަތަށެވެ.[1] އިސްތިސްނާއީ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ޚާއްޞަ ކަނޑައަޅާފައިވާ ނުވަތަ ޤިޔާސުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންތައް، އިސްތިސްނާއީ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ސާބިތުކުރަންޖެހޭ ކުށަކީ[2] ފިޔަވައި، އެހެން ޖިނާއީ ކުށްތަކުގައި، ދައުލަތުން ކުށް ސާބިތު ކުރަންޖެހޭނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ، އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކަކާއިނުލައެވެ.

10. މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު[3] ގެ 2 ވަނަ މާއްދާ އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ މީހަކުގެ އަތުގައި ނުވަތަ އޭނާގެ ހިފާޒަތުގައި މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި ނުވަތަ ބާވަތުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ހުރުމާ ގުޅިގެން ކުށް ސާބިތުވުމަށް ނުވަތަ ނުކުތާ ކަނޑައެޅުމުގައި، އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލަންޖެހޭކަން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/23 (ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހިމް ނާޒިފް) އަދި 2016/SC-A/21 (އަޙްމަދު ރަޝީދު ވ. ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާތަކަށް ބަލުމުން އެނގެއެވެ.

10.1- މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު[4] ގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޕްރިކާސަރ އަކީ އެ ޤާނޫނުގައި މަނާކޮށްފައިވާ މަސްތުވާތަކެތީގެ ބާވަތެއް 1 ގްރޫޕުގެ

---

1 ކުށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ ދައުލަތަށް އޮތް ނަމަވެސް، ދިފާޢުތަކުގެ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނުގައި ވާނަމަ، އެ ބުރަ ކަނޑައެޅިގެން އެހެން ފަރާތަކަށް މަތިކުރެވިފައިވާ ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ވަކި ކަމެއް ތަޞްދީޤުކުރެވޭނީ، އެ ބުރަ މަތިކުރެވިފައިވާ ފަރާތުން، އެ ބުރަ އުފުލުމުން ޤާނޫނު ބުނާ ފަދައިން ކަމާއި ވާހަކަ ދައްކާށެވެ.

2 09/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ 1205 ވަނަ މާއްދާ

3 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77

4 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77

އިތުރަށް މީހެއްގެ އަތުގައި ހުރެއްޖެނަމަ، އެ ތަކެތި އެމީހެއްގެ އަތުގައި ބަހައްޓާފައިހުރީ ވިޔަފާރިކުރުމަށް ނުވަތަ ބޭނުންކުރުމަށްޓަކައި ކަމަށާއި 1 ގްރާމަށްވުރެ މަދުން މީހެއްގެ އަތުގައި ހުރެއްޖެނަމަ، އެތަކެތި އަތުގައި ބަހައްޓާފައިހުރީ އެމީހާ އަމިއްލައަށް އެތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ މަޤްސަދުގައި ކަމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން އިފްތިރާޟްކުރުމަށް ކަން.

10.2- މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު[5] ގެ 3 ވަނަ ޖަދުވަލުގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޑްރިޖަމްޕުސަން އަދި އެ ޤާނޫނުގައި ބުނާ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ހުއްދަދީފައިވާ ފަރުމަސީއެއްގެ އަތުގައި، ހުއްދަދީފައިވާ އަދަދަށްވުރެ ގިނައިން ނުވަތަ ބޭސްކުރުމުގެ ހުއްދަދީފައިވާ ޗިޓުހުރި އެ އެއްޗެއް ބޭނުންކުރާ އެއް ފަހަރު ދިނުން މިންވަރަށްވުރެ ގިނައިން ހުއްދަދީފައިވާ ފަރުމަސީއެއް ކަމުގައިނުވާ މީހެއްގެ އަތުގައި ހުރެއްޖެނަމަ ބަލާނީ، އެ ތަކެތި އެމީހެއްގެ އަތުގައި ބަހައްޓާފައިހުރީ ވިޔަފާރިކުރުމަށް ކަމަށާއި އެއަށްވުރެ މަދުން މީހެއްގެ އަތުގައި ހުރެއްޖެނަމަ، އެތަކެތި އަތުގައި ބަހައްޓާފައިހުރީ ބޭސްފަރުވާގެ ބޭނުމަށްކަން ޤާނޫނީ ގޮތުން އިފްތިރާޟްކުރުމަށް ކަން.

10.3- މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު[6] ގެ 2 ވަނަ ޖަދުވަލު އަދި 3 ވަނަ ޖަދުވަލު ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވަތަ ބާރުގެ ގޮތެއްގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާ އެއްޗެއް އެ ދެ ޖަދުވަލުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި މިނުގެ އަދަދަށް އެއްވެސް ނުވަތަ އެ އެއްޗެއް ހުރި އެ މީހާގެ ހިޔާލެއްގެ ދަށުގައި ކަމަށް ބަލައި ދައުލަތުން ޝަރީޢަތުގައި ދައުވާކޮށް އެ ކުރާ ޖަރީމާ ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު ދައުލަތުގެ ކޮޅަށް ވާނެކަން.

11. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެއްވެސް އިސްތިސްނާއެއް އެ ކޯޓުގެ ހުކުމް ވަކިއިރެއްގައި ދައުލަތުން ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށްފަހު. މިބާ ވަޒީރުއެއްގެ ބާރުގައި ހުކުމެއްގެ

5 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77

6 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77

އަދި ކުށުގެ މާއްދީ ރުކުނާއި މަޢްނަވީ ރުކުނުގައި ހިމެނޭ އެލެމެންޓްތައް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތި ސާބިތުކުރަންޖެހޭނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، މުއްތަހަމު ކުށުން ބަރީއަވުމަށްޓަކައި އޭނާ ބުނާބުނުމަކުން ނުފުދޭނެއެވެ. މުއްތަހަމުގެ ދިފާޢު، ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ މަތިން، އޭނާ ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކުރަން ޖެހޭނެއެވެ.[7]

މާއްދީ ރުކުން

12. ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ އަދި 3 ވަނަ މާއްދާއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުށުގެ މާއްދީ ރުކުން ސާބިތުކުރުމުގައި އެ ކުށުގެ މަޢްނަވީ ރުކުން ފިޔަވައި އެ ކުށުގެ ހުރިހާ އެލެމެންޓްތަކެއް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ، އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތި ދައުލަތުން ސާބިތުކުރަން ޖެހޭނެއެވެ.[8] މާއްދީ ރުކުން ސާބިތުކުރުމުގައި، މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި ނުވަތަ ބޭނުންކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ޖޭބުގައި ނުވަތަ ބޭސްސޮޅުގައި އޮޕަރޭޓަރުކަމަށް ނުވަތަ ޖޭބު ނުވަތަ ބޭސްސޮޅު އެއްޗެއް މުއްތަހަމުގެ ބަދަނީ ހިޔާޒަތުގައި ނުވަތަ މަޢްނަވީ ހިޔާޒަތުގައި ހުރިކަމުގެ ވާޤިޢާ ދައުލަތުން ސާބިތުކުރަން ޖެހޭނެއެވެ.[9]

---

7 Adrian Keane & Paul McKeown, The Modern Law of Evidence, 13th Edition (2020) "In criminal cases in which the accused pleads not guilty, the facts in issue are all those facts which the prosecution must prove in order to succeed, including the identity of the accused, the commission by him of actus reus, and the existence of any necessary knowledge or intent on his part, together with any further facts that the accused must prove in order to establish any defense other than a simple denial of the prosecution case."

8 2016/SC-A/21 (އަޙްމަދު ވަޙީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޕެރެގްރާފް 11

9 ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/109 (އިސްމާޢީލް ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގެ ސާބިތުކުރެވޭ ވަނީ އެގޮތުން ... ބަދަނީ ހިޔާޒަތު (actual possession) އަދި މަޢްނަވީ ހިޔާޒަތު (constructive possession) ... ބަދަނީ ހިޔާޒަތު ... މަޢްނަވީ ހިޔާޒަތު ...

13. މަސްތުވާތަކެތިއާބެހޭ ޤާނޫނު[10] ގެ ދަށުން ކުރާ ދަޢުވާތަކުގައި، ޢުޤޫބަތުގެ ރިޢާޔަތުގެ ދަށުން ފެނިފައިވަނީ މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާއެއްޗެއްސަށް ނުވަތަ ބޭހެއްގެގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ މަސްތުވާއެއްޗެއްކަން ސާބިތުކުރުމުގައި އެ ފެނުނު އެއްޗަކީ ކޮންބާވަތެއްގެ އެއްޗެއްކަމާ އެ އެއްޗެއްގެ ބަރުދަން ހިމެނުން ވާޖިބާ ދައުލަތުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށްދޭން ޖެހެނީ މަސްތުވާތަކެތިއާބެހޭ ޤާނޫނު[11] ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ. މަސްތުވާތަކެތިއާބެހޭ ޤާނޫނު[12] ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނަނީ، ސައިންޓިފިކް އުސޫލުގެ މަތިން ބަލަންޖެހޭ ބެލުންތައް ބެލުމަށް ބޭނުންވާ ތަޖުރިބާ ޤާބިލު ތަޖުރިބާ ލިބިފައިވާ މީހަކު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދީ ބަޔާން އަދި ސާބިތުކުރަން ލިބޭ ހެކިތަކާ ގުޅިގެން ކަމެވެ.[13] މަސްތުވާތަކެތިއާބެހޭ ޤާނޫނު[14] ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބުނެފައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ ފަދަ ތަޖުރިބާ ލިބިފައިވާ މީހާ، އަންނަނިވި ކަންތައްތަކާ ބެލުމަށް، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދީ ބަޔާނުގައި ގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ހާމަކުރެވޭނަމަ ބަޔާންކޮށް ކަމެވެ. އެ ކަންތައްތަކަކީ: (1) މަސްތުވާ އެއްޗެއްގެ ބާވަތާއި، ނަން. (2) މަސްތުވާއެއްޗެއް ސިފަކުރެވޭ ދިނުމާއި، އަދި އޭގެ ބަރުދަން. (3) މަސްތުވާ އެއްޗެއްގެ ތެރެއަށް އެހެން އެއްޗެއް އެއްކޮށްފައި ވާނަމަ، އެ އެއްޗެއްގެ ބާވަތާއި، ނަން، އަދި އެ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ބަހައްޓާފައިވާ އުނި. (4) މަސްތުވާ އެއްޗެއް ތަހުލީލުކުރުމުގެ ގޮތާއި، އޭގެ ނަތީޖާއެވެ. މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މި މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް ބަޔާންކުރި މީހާއަކީ، އެފަދަ ތަޖުރިބާލިބިފައިވާ ލެބޯޓަރީތަކުގެ ހުއްދަ ލިބިފައިވާ މީހަކަށް ވާންވާނެކަމަށެވެ.

---

10 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77
11 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77
12 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77
13 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77 (މަސްތުވާތަކެތިއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 18 ވަނަ މާއްދާ (ނ)
14 ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/77

14. މުއްތަހަމުގެ ހިރާސަތުގެ ދަށުން ފެނިފައިވަނީ މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާއެއްޗެއްކަން ސާބިތުކުރުމުގައި އެ ފެނުނު އެއްޗަކީ ކޮން ބާވަތެއްގެ މަސްތުވާ އެއްޗެއްކަމާއި އެ އެއްޗެއްގެ ބަރުދަން ހިމެނޭ ވާފަދައި ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުގައި އެ ތަކެތި ތަހުލީލުކުރި ފަރާތް އަދި ތަހުލީލުކުރި ފަރާތުގެ ތަޖުރިބާ ފައްނީ ތަޤުރީރާ ބަޔާންކޮށް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭނެ ދައުލަތުންނެވެ. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ އެފަދަ ހެކިބަސް ދަށު ކޯޓަށް ހާޟިރުކޮށް އެ ފަރާތުގެ ބަޔާން ނަގާފައިނުވާނަމަ، އަދި އެ ފަރާތާ ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިފާޢަށް ލިބިފައިނުވާނަމަ، އެއީ އެ ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި އަދި އިޖުރާއީ އުސޫލުތަކާއި ބާޠިލުވާނެއެވެ.

މައުނަވީ ޙުކުމް

15. މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާ އެއްޗެއް އެއް ގްރާމަށްވުރެ ގިނައިން އަތުގައި ހުރުމުގެ ކުށުގެ މައުނަވީ ޙުކުމް ސާބިތުވާނީ އަތުގައި ނުވަތަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދަށުގައި އެ އެއްޗެއް ހުރިކަން އެނގިހުރެ (with knowledge) އެ އެއްޗެއް އަތުގައި ހުރުން ނުވަތަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދަށުގައި ހުރިކަން ސާބިތުކޮށްގެންނެވެ. އަތުގައި ބެހެއްޓި އެއްޗަކީ ނުވަތަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދަށުގައި ހުރި އެއްޗަކީ މަސްތުވާ ތަކެތިކަން ނުވަތަ ނޫނުކަން އެ މީހަކަށް އެނގުން ލާޒިމުވާ ނޫންކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި ފަދަ ނިންމި މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/21 (އަބްދުﷲ ރަޝީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގައި

ބޭނުންވެއެވެ.[15] ދަޢުވާކުރުން، ކުރުގެ މައްސަލަ ދަލީލު ސާބިތުކޮށްދޭން ޖެހޭނީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް ޝައްކާއިނުލެވޭގޮތަށެވެ.[16]

ދިރާސާ

16. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ވާޖިބުވާގޮތުން ކިޔައިދީ ކުރަން ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު މުއްދަޢީއަށް ނުވަތަ ނަގަވާނެ، ދަޢުވާއަށް މުއްދަޢީގެ އިންކާރުކުރުން ދިރާސާ ނަގާނަމަ، ދިރާސާ ސާބިތުކުރުމުގައި ސާބިތުކުރުމުގެ ހޯދުނީ ކުށް ޚާއްޞަ ބާރުތަކުގައި އަދި ދިރާސާ ސާބިތުކުރުމުގައި ހާލު ޙަރަކާތްތަކުގެ ކުށް ޚާއްޞަ ބާރުތަކުގައި އެ ކުށް ޚާއްޞަކުރި މުއްދަޢީވެއެވެ. ދިރާސާ ސާބިތުކުރުމުގެ ހޯދުނީ ކުށް ޚާއްޞަ ބާރުތަކުގައި މުއްދަޢީގެ ހިސާބުތަކުގެ ދަށުގައި މަސްއޫލިއްޔަތާ މަސްއޫލާ އެއްކޮށް ނިސްބަތްވުގެ ދަލީލު ބޭނުން ބަޔާނާ މިންގަނޑުން މުއްދަޢީ ސާބިތުކުރުން ޖެހޭނެއެވެ. އަދި ދިރާސާ ސާބިތުކުރުމުގެ ހާލު ޙަރަކާތްތަކުގެ ކުށް ޚާއްޞަ ބާރުތަކުގައި، މުއްދަޢީގެ މައްސަލަ ކުރިން ހުށަހަޅާފައިވާ ނަމަވެސް ހުށަހަޅާފައިވާ ޝަރުޢީ އުސޫލު މިންވަރަށް ކުރުން ބަލައިގަތުން މުއްދަޢީ ހާލު ޙަރަކާތް ޖެހޭނެއެވެ.[17] މުއްދަޢީގެ ހިސާބުތަކުގެ ދަށުގައި މަސްއޫލިއްޔަތާ މަސްއޫލާ އެއްކޮށް ނިސްބަތްވުގެ ދަލީލު ބޭނުން ބަޔާނާ މިންގަނޑުގައި މުއްދަޢީ ޝަރުޢީ އުސޫލުހިނގަ، ނަމަވެސް މުއްދަޢީގެ މައްސަލަ ކުރިން

---

15 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/21 (އަޙްމަދު ޒާހިރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގައި ހަވާލާދީފައިވާ އިނގިރޭސި ވިލާތުގެ Regina v. Lambert [2001] UKHL 37 ޤަޟިއްޔާގައެވެ. މި ބާބު ޤަޟިއްޔާގައި ލޯޑް ހޯޕް (Lord Hope) މި ވިދާޅުވާ މިންގަނޑެވެ.

"I consider the settled law to be correct on this point. As far as the Misuse of Drugs Act 1971 is concerned … [T]he mental element involves proof of knowledge that the thing exists and that it is in his possession. Proof of knowledge that the thing is an article of a particular kind, quality or description is not required." (Para 61) *Regina v. Lambert* [2001] UKHL 37

އަދި ހަމަ މި ޤަޟިއްޔާގައި ލޯޑް ސްލިން (Lord Slynn) ވިދާޅުވި:

"It is not necessary for the prosecution to prove that the accused knew that the thing was a controlled drug let alone a particular controlled drug." (Para 16)

16 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

17 2016/SC-A/21 (އަޙްމަދު ޒާހިރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޕެރެގްރާފް 20 އަދި 21

ތުހުމަތުކާމެދު ނުވަތަ ތުހުމަތުތަކާމެދު ޝައްކު އުފެދޭ މިންވަރަށް ހެކި ހުށަހަޅާނަމަ، ދައުލަތުން ކުރާ ދަޢުވާ ސާބިތުވާނީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް [illegible] ހުށަހެޅި ހެކި ނަފީކުރެވިގެންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ނުކުތާތަކަށް [illegible] ތަފުޞީލުކުރުން

17. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވީ 2 (ދޭއް) ނުކުތާއެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފުރަތަމަ ނުކުތާ

18. ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ ހުސައިން މުޙައްމަދުފަހުމީގެ މައްޗަށް ކުރި މަނާކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ދަޢުވާއި، ބޭނުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް މަސްތުވާއެއްޗެއް ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް އަތުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ސާބިތުވާވަރަށް ކާފީހެކި ލިބިފައިނުވާތީވެސް، ހުސައިން މުޙައްމަދުފަހުމީގެ މައްޗަށް ކުރި ދަޢުވާ ސާބިތުނުވާކަމަށް ދަށުކޯޓާއި ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ [illegible] ނޫން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާ އިތުރަށް އޮޅުންފިލުވައިދިނުމުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ހުސައިން މުޙައްމަދުފަހުމީ މ. [illegible] ގެއިން އަބްދުއްރަޙްމާން އަލީ ގެނައި މަސްތުވާތަކެތި ހުރި [illegible] ހުރިކަން ލިބި އެ [illegible] އެއްވެސް [illegible] އެޅުމައިގެން މިންވަރަށް [illegible] ކަމަށް. އަދި [illegible] ހެކިތަކަށް ބަލާއިރު މަސްތުވާ [illegible] ފިނގަރޕްރިންޓް [illegible] [illegible] [illegible] ހުރިކަން [illegible] ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

19. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކި ޤާނޫނީ ކޯޓުންވެސް އަދި ހައިކޯޓުންވެސް ބަލައި ވަޒަންކޮށްފައިވަނީ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ހާލަތުގައި އުފެދޭ [illegible] ބެލުމެއް [illegible]

ބާރަށް ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާ ބާރުއަޅާކަން ވަރަށް ސާފުވޭ. މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/49 (މޯލްޑިވްސް އެއަރޕޯޓްސް ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑް ވ. ޒާހިރު އަބްދުއްރަޙްމާން) ޤަޟިއްޔާގައި ބުނެފައިވަނީ، މި ބާރު ލިބިފައި އެންނަނީ ހާލަތްތަކުގައި ކަމަށެވެ.

(ހ) މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުން ނުވަތަ ޖުޑީޝަލްސަރވިސް ގޮތުން ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މައިގަނޑު ކަމަކާމެދު އެ ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައި ނުވުން.

(ށ) ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުން ނުވަތަ ޖުޑީޝަލްސަރވިސް ހުރި ވަޒަންކޮށްފައިވާ ބާރުގެ ހައްދަކާ ޚިލާފަށް ކަމުގައިވުން.

(ނ) ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުން ނުވަތަ ޖުޑީޝަލްސަރވިސްގެ ކުރިމަތީގައި ހުރި ހުރިހާ ހެކިތަކަށް ބަލާފައި ގޮތެއްގައި ބަލާއިރު، ހުށަހެޅިފައިވާ ހެއްކަކުން ނުވަތަ ހެކިތަކުން ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުން ނުވަތަ ޖުޑީޝަލްސަރވިސް ނިންމާފައިވާ ޤަރާރަކީ ރަނގަޅުނޫން ޤަރާރެއްކަން ކަމަށް ފެނުން.

(ރ) އެ މައްސަލައިގެ މައްޗަށް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވާ ނުބައި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފުވުން.

20. ދައުލަތުން ކުރަ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ޖިނާއީ ކޯޓަށް 6 (ހައެއް) ހެކިން ހާޒިރުކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ހެކިންނަކީ، (1) އަޙްމަދު ޒަކީ، ރ. ރިމަރުފުރި / ދޮރޮށިގެމާގެ، (2) ޢަލީ ނަސީމް، ގ. މާޅޯހިޔާ 02 15-03، (3) އިބްރާހީމް ރިޟާ، ކ. ގުރައިދޫ / ޔާސްމީނާގެ، (4) އަބްދުއްރަޙީމް ޢަލީ، ގދ. ފިޔޯރީ / ގުރީން ރޯޒް، (5) ޢަބްދުﷲ ޙަސަން، ހ. ސޯސަންމީލް/ މާލެ އަދި (6) އަޙްމަދު ޢަޒީމް، ފެހިވިލާގެ / ކ. ހުރާ އެވެ.

21. ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް (2100/JC/2009) އަށް ބެލުމުން، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި 6 (ހައެއް) ހެކިންނާ ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދައުލަތަށްވެސް އަދި މައްސަލަ ތުހުމަތުވާ ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކާ އަށްވެސް ދީފައިވާކަން އެނގެއެވެ. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިން ޝަރީޢަތަށް ދީފައިވާ ބަޔާންތައް ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގައި ހިމަނާފައިވެއެވެ. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިން

ދެއްކި ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު ހައިކޯޓުގެ ފަރާތުން އެނގުން ކަންކަން ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް
ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓެއް ވަނީ ހިމަނާފައެވެ.

22. ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް (2011/HC-A/07) އަށް ބެލުމުން، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި 6 (ހައެއް) ހެކިންގެ ހެކިބަސް މުރާޖަޢާކުރުމަށްފަހު ބެލުމުގައިވަނީ، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ތެރެއިން އިބްރާހީމް ރިޔާޟާއި އަޙްމަދު އަފީފްގެ ހެކިބަހުގައި، ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކު އަދި ފޮރިނަރުތަކާ ހަވާލުވާން ބުނުމުން، އަބްދުލްޢަޒީޒު އަދި އެއް ފޮރިނަރު ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކުގެ އަތަށް ހަވާލުވެގޮސް ދުވަނަ ފޮރިނަރު ހިފައިގެންއައިސް އެ ފޮރިނަރުމީ އަށް ފޮރިނަރު ބޭނުންކަމަށް ބުނެފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމާއި ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކު ހަވާލުކުރެވުނު ބުނާ އެ ފޮރިނަރުތަކުން ހޯދި ފިނގަރޕްރިންޓް ދިރާސާކޮށްފައިވާކަން ފޮރެންސިކް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ "K(d)/FDL/2015/0197 ފިނގަރޕްރިންޓް ދިރާސާކުރުމުގެ ރިޕޯޓް" އަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮންނަކަމަށްވެއެވެ. މި މައްސަލާގައި ފެނިފައިވާ މަސްތުވާ ތަކެއްޗާ ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކު ބަޔާނާއި ފޮރިނަރުނާ ފެނުން ތަކެތި ކަމުން ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިބަހުގައި ބަޔާނުގައި،[18] ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކު އެ ފޮރިނަރަކާ ހަވާލުކުރިކަމަށް ބުނާ ވަގުތު ފުލުހުން އެ ފޮރިނަރުގެ ކަނޑައި ބަލާފައިނުވާކަމާއި، އެ ފޮރިނަރުކަމުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ހުރިކަ އެވަގުތު ހުސައިން މުޙައްމަދު ދަނިކަށް ދައްކަންވާނެ ކަމަށާއި، ނަމަވެސް ފޮރިނަރުމެން ޕޮލިސްގެ ބުނާ ދުވަހު ދަނޑުގައި ބަރަސްހައި، ހުސައިން މުޙައްމަދުދަނިކު އެތާ ފޮރިނަރު ކައިރާކަން ފުރަތުވަރު އޭގެ ބައިގެއިރަކްވުރު ދިނައިރުވެގެން ފޮރިނަރުގެ ގުނުން އެއްކަރު ދައްކާ އެއީ މަސްތުވާތަކެތިކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށް، އެ ފޮރިނަރުގެ ބާރަށް ބަދަލުކުރު އައަން އެއްކަރު ފުރުގެ އިބްރާހީމް

[18] ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2100/JC/2009 ޤަޟިއްޔާ

އޮތްކަމަށެވެ. އަދި ހަމައެކަނި އެ ޤާނޫނުޖެހޭތައް ބަލައި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހައިރުއައްމަލާ އެ ޤާނޫނުޖެހޭތަކާ އެއްގޮތަށް އެއްބަސްވުމުގެ ސާބިތުވާކަމުގެ ނުނުކަމަށާއި، ހަމައެފަދައިން އެކަމުގެ މައްސަލަ ބަލާކަށް އެ ޤާނޫނުޖެހޭތަކަށް ހުރިއެއްބަސްވުމެއް ޙާލަތު އޮތް ދަރުބާރުގެ ފަދަ ހުކުމް ހުޅި ނުދީ އަދި ޙާލަތު ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ދަރުބާރުގެ ކުރިޔަށްގެންދިޔުމަށް، އަދިވެސް އިންސާފުގެ ހަމަތަކާއި ދުސްތޫރީ އެއްގޮތްވާގޮތުން ކަމުގައި ނިންމާފައިވާ ކަމަށެވެ.

23. ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ދިފާޢީ ހުކުމުގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ 3 (ތިނެއް) ފަރާތެކެވެ. ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހުށަހެޅި ހުކުމްތަކީ، (1) އަބްދުލް މުނައްވަރު، ގ.ދ. ފިޔޯރީ / ގ.ރިންބުދޫ، (2) ޝަރީފާ ޢަބްދުﷲ، ގ.އ. ދާންދޫ / ބޯނި އަދި (3) އަބްދުލް ސަތާރު، ހ. މަޖީދުވަރީ / ދެކުނުބީމާގެ އަށް. މި ހުކުމްގެ ތަރުކައި މަސްއޫލިއްޔަތުގެ މައްސަލައިގެ ތަފްސީލުތަކާ ދިމާވުން ހިމެނޭ ކަމާގުޅޭ އިސްތިސްނާތަކާ ގުޅޭ މައްސަލައިގައި މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ވިޔަފާރީގެ މައްސަލައަކަށްވާއިރު، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ބަރީއަވުމުގައި ހުކުމްގެ މަސްލަހަތު އޮތްކަމުގެ އިހުތިމާލުއޮތްއިރު، އެކަންކަމުގެ މައްސަލަ ދިރާސާކުރުމުގާތުގައި މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ދަށުކޯޓުން ހައިކޯޓުގައި އިސްތިސްނާއާ ކުރި އެއް ސަބަބު ކަމުގައި ބުނެފައިވާ ބުނާ ގެލެން ހުކުމްގައި ހުރުން ތާރީޚުގެ ތަފާސްކުރުމުގެ މައްސަލަ ބުރަކޮށްފައި ހައިކޯޓުން ބުނެފައިވާ އިސްތިސްނާއާ ކުރީ އެއް ސަބަބެއް ހުއްދަކުރާ ނަޒަރިއްޔާތެއް ހުކުމްތަކުގައި ހިމެނޭނީ ހިސާބުން ތާރީޚުގެ ތަފާސްކުރުމަށް އަށް ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކެއް، އަދި ޝަރުޢީ ދަޢުވާއިން ދަރަޖަރު ދިޔައީ ބަލައިގަނެވޭކަން ވަނީ ސާބިތުވެފައެވެ، އަދި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ގާތުގައި ޤާނޫނީ ހައްގެއްގެ ގޮތުގައި ވަނީ ގާނޫނީ ހުކުމެއްގެ ގޮތުގައި ދަރަޖަރުގަޅާ، އަދި ދިރާސާކުރީ ފިނޑިއާ ބަލައިގަނެވޭކަން ހުރިއޮތްކަމުގެ ހައިކޯޓުގެ ގޮތުގައި ހުކުމް ދަރަޖަރު އިސްތިސްނާއަށް ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކުގެ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ހައްގެއް ހިމެނޭކަން، އިސްތިސްނާ ޝަރުޢީ ހުކުމް ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ހައްގު އެއްވަރަށް ޤާނޫނީ ހުކުމްތަކުގައި ވާނަމަ، ވަކިކޮށް ބަލާނަމަ، ޢިނާޔަތް "ޤާނޫނު" ވެރިކަމުގެ ހަމަޖެހޭ ހުރިން ފަދަ ހުކުމް ހުކުމް ...

ޝާމިލުވުގެންވާކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/01 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވުމުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާފަދަ ކުށެއް ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދިފާޢީ ހެކިންގެ މައްޗަށް ސާބިތުވެފައިވާކަން އެނގެންނެތް ކަމަށެވެ.

24. ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ބުނެފައިވާ މައްސަލައިގެ ވަކިވަކިގޮތް އެންމެހާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ދައުލަތުން ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އިންކާރުކުރާ ހަދު، ކުށާއި މުއްތަހަމާ ގުޅުވާލުމަށް ހުށަހަޅާ ޤަރީނާތަކާއި ހެކިބަސް، ހެދި ހުށަހެޅިފައިވާ މިންވަރުގެ މައްޗަށް އެކަށީ ބުރަވާ ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް ދައުވާކޮށްފައިވާ ކުށަ ދައުވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެކަށީގެންވާ ޝައްކުކޮށްނުލެވޭ މިންވަރަށް ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކޮށްދެވިފައިނުވާ ކަމަށެވެ.

25. ދައުވާ ކުރާ ފަރާތުން ދައުލަތުން އިންކާރުކުރާ ހާލަތުގައި، ދައުވާ ކުރެވޭ ފަރާތާއި އެކު ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރާ ކުށާ ބަދަލާ ގުޅުވާލުމަށް ހަމަޖެހޭ ޤަރީނާ ފުރިހަމަ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކުކޮށްނުލެވޭ މިންވަރަށް އެކަން ސާބިތުކޮށް ދިނުމަކީ ދައުލަތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައުލަތުން ދެއްކި ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ޖިނާއީ ކޯޓުން އަދި ހައިކޯޓުން ހުކުމް ވަޒަންކުރައްވާފައިވަނީ ހުކުމް ވަޒަންކުރުމުގެ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ކަން އުޞޫލަކާ ޚިލާފުން ކަމެއް ދައުލަތުން ބޭނުމެއް ނުފެނެއެވެ. ދައުލަތާ ސުވާލުކުރުމުން ދައުލަތުން ތަކުރާރުކޮށް ބުނަނީ ޖިނާއީ ކޯޓުން އަދި ހައިކޯޓުން ހުކުމް ވަޒަންކުރައްވާފައި އުޞޫލު ރަނގަޅު ނޫން ކަމަށެވެ. އެ ބުނާބުނުން ފިޔަވައި، ޖިނާއީ ކޯޓާއި ހައިކޯޓުން މި މައްސަލައިގައި ހުކުމް ވަޒަންކުރެއްވި ގޮތާ އެއްވެސް ސަބަބެއް ޝަރީޢަތަށް ދިޔައެއް ނުވެއެވެ. އަދިހަމަ ކުރިން ކޯޓުވިޔަސް، އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ ޝައްކުކޮށްނުލެވޭ ސާބިތު ނުކުރެވޭނަމަ، އަދިވެސް ކުރެއް ކުށް

މީހަކު ކަމުގައި ބެލުމުގެ ބަދަލު ތިބެގެންވާކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަ އުޞޫލަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ ދައުވާއެއް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި ހުކުމް ކުރާ ހުކުމް އަބަދުވެސް ބިނާވާންޖެހޭނީ ޤާނޫނީގޮތުން ސާބިތު ހެކިތަކާ ހެއްކާއި ޤަރީނާތަކުގެ މައްޗަށްކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދަޢުވާކުރެވުނު ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި ޝަހާދަތު ހެކި، ޖިނާއީ ކުށްތަކުގައި ހައިކޯޓުން ވަކިން ކުރުވައިފިން ނަސަގަކަން ކަމުގައި އަދުރުން ދެކެމެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ދެވަނަ ނުކުތާ

26. ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވާކަމަށް ނުވަތަ ނުވާކަމަށް ނިންމާއިރު، މައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރު ބައްލަވަންޖެހޭނީ، އެ ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅޭ ހެއްކާއި ޤަރީނާއަށް ކަމަށްވީނަމަވެސް، މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އެގޮތަށް އަމަލުކުރައްވާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާ އިތުރަށް ތަފްސީލުކޮށްދެމުން ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ހެކިބަހުން މައްސަލަ ސާބިތުވާ ވަރަށް ކާފީ ލިބިފައިވިނަމަވެސް، އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ނުބަލައިފައި، ދަށުކޯޓާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރުން އެވިދާޅުވެފައިވަނީ އިތުރު ހެކި ހުށަހެޅުމަށް ކަމަށްވާ، އަދި ވީޑިއޯ ފޮޓޯއާއި ފިންގަރޕްރިންޓް ނަތީޖާއަށް ދަށުކޯޓާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ، އެކަންކަމަކީ ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގައިގެން މައްސަލަ ސާބިތުނުވާކަމަށް ނިންމަވަންޖެހުނު ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބުތައް ނުދެއްވާކަމަށެވެ.

27. ޙުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްސަލަ ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާ ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު އަބަދުވެސް އޮތީ ދައުލަތަށެވެ.[19] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ، އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ

[19] މަތީގައިވާ ޕެރެގްރާފް 8

ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ކުށުގެ މާއްދީ ރުކުނާއި މަޢުނަވީ ރުކުނު، ދައުލަތުން ސާބިތުކޮށްދޭންޖެހެނީއެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ދައުލަތުން ސާބިތުކޮށްދޭންޖެހެނީ ކުށުގެ މާއްދީ ރުކުނެވެ. އެގޮތުން މައްސަލަ ރުކުނެވެ. ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ ވައްކަން ކުށުގެ މާއްދީ ރުކުން ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ ހަމައެކަނި ޝަކުވާ ހެއްކެވެ. ޝަކުވާ ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ހުށަހެޅި ވަނީ ނަގާފައެވެ. މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ތެރެއިން އިބްރާހީމް ޢަލީޒާހިރާއި އަޙްމަދު އަފީފުގެ ހެކިބަހުގައި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އައީ ފޮރިނަރުންގެ ކާޑުތައް ބޭނުމުން، އިބްރާހީމްބޭފުޅާ އާއި އެއް ފޮރިނަރުގެ ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ އަތުން ވާފާއެއް ދޮވެސް ފޮރިނަރު ހިފައިގެންއައިސް އެ ފޮރިނަރުގެ ކޮޅު އަތުން ފޮރިނަރު ބެއްލެވިކަމާއި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ފޮރިނަރާ ކަވާތިކަމަށް ބުނެއެވެ. ހެކިބަސް ދިނުމާ ދީ ފާރާތަކީ ކޮށްޖެހިވެ ގެންދިޔަ ހިނގާފަށް ބަލާކަށް ދީ އޭގެ ސަލާމަތް ބެލެވިކަމެވެ.

28. ކުރިން ބަޔާންކުރެވުނު ދިރާސާކުރެވުނުތަކަށް ބަލާއިރު ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކުގެ މައްޗަށް އުފުލާ ދަޢުވާގެ ބަޔާންކުރެވެއެވެ.[20] ދިރާސާކުރި، ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހުށަހަޅާ 3 (ތިނެއް) ޝަރުޠު ހިމެނެނީ؛ (1) އަޙްމަދު މުނައްވަރު، ގ. ފީރޫޒީ / ގްރީންހައުސް، (2) ޝަރަފުއްދީން އިބްރާހީމް، ގދ. ދޫނިދޫ / ބޯނިގެ އަދި (3) އަޙްމަދު ސުނޫން، ށ. މަޑިއްފުށި / ދޫނިޔާގެ އެވެ. މި 3 (ތިނެއް) ފަރާތުންވެސް ޝަހާދަތުގެ މަޤުޞަދުގައި ބަސްދީފައިވަނީ އެ ހާދިސާ ހިނގި ވަގުތު އެތަނުގައި ހުރި ކަމަށާއި އެތަނުން ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު އައި ކަމަށާއި ސަލާމް ގޮތައިލާފަށްފަހު ގޮޅިއަކުން ވީ ކަމަށާއި ނަގަދާފާ ކޮޅިކޮޅިއަކުން ނުވަތަ ކަމަށާއި ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ގެއަށް ވަގުތުން އެބޭފުޅާ އައީ އެދޮޅިއަކުން ވަދުގަން ބިނާކަމަށާއި ނަގަދާފާ ކޮޅި ދޮޅިއަކުން ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ނުވަތަ ކަމަށާއި އެވަގުތު ހުސައިން މުޙައްމަދުމަނިކު ހިފަހައްޓާ އައީ ދިމާލު

20 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)

ފޮނުވައިގެން ބޭސް ކުރުވައި ބަލައިކަމަށް ބުނި ކަމަކާއި ނަމަވެސް އިބްރާހީމް ޒިޔާ 02 ފޭރިގަނެ ހިފައިގެން އައިސް ބޭސް ކުރުވަ ގެންގޮސްފިކަމަށް ބުނި ކަމަކާއި އެހެން ބުނުމުން ތިޔަ ކާރުގައިއޮތް އިބްރާހީމް ޒިޔާ ގޮތް ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އެހިކަމަކާއި، ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އަޑީ ބޭސް ކުރުވައި ބަލައިކަމަކާއި ފޭރިގަނެއުމާ ބަލައި ނުނުކަމަށް ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު ބުނި ކަމަކާއި އެހެން ބުނުމުން އިބްރާހީމް ޒިޔާ ރ 02 ފޭރިގަނެ ހުސައިން މުހައްމަދު މަނިކާ ދިމާލަށް އެއްލައިލި ކަމަކާއި ހަމަ ތަޅުންފޮޅުން އެއިން އެއްޗެސް ފޭރިގަނެއްގައި ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު ނަގާ ކަމަކާއި އެ 02 ފޭރިގަނެ އެއްލައިލުމުން ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ ގައިގާ ޖެހިފައި އެ 02 ފޭރިގަނެ ވެއްޓުން ކަމަކާއި އެވަގުތު ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު ފަހަތުން ކޮންމެވެސް މީހަކު އައިސް ހިފެހެއްޓިކަމަކާއި އެ ހިފެހެއްޓިމާއެކު ކޮޅަށް ތެޅޭގައި ހުރި މީހަކު ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އަތުގައި ޖެހި އެނބުރިކަމަށެވެ.

29. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިން ހާޒިރުވި ޕެތިއަޑު ގޮތައް ދިފާޢުގައި ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު ހުށަހެޅި ހެކިން ހާޒިރުވި ޕެތިއަޑުގޮތް ވަރަށް ތަފާތެވެ. މުއްތަހަމުގެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައި މަޝްރޫޢަށްފަރާތް ކަސްޓަމް އެއްޗެހި ނުވަތަ ބާރުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ ކަސްޓަމް އެއްޗެސް އެއްޗެހި ނުތަކުރުގެ ދަށުން ބޭރަށް ބަލަހައްޓާ ވިސްނަމުން ސަލާމަތް ކުރެވިދާނަތަ ނުވަތަ މުއްތަހަމުގެ ގައިގަނޑު ކުރެވޭ ތަހުގީގާތު ނުވަތަ ތަހުގީގާތު ސަލާމަތް އެހެނިހެން ގޮތްތަކުން، ކުރުން ބަލައިގަތުން، މުއްތަހަމު ހެކި ހުށަހެޅުމާއި، އެކަށީގެންވާ ޝައްކުއްނުވާ ގޮތުގެ ގޮތުގައި ސާބިތުކުރާ ގަރާރު ހެކި ނަޒަރުކުރުމަށް، މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވެ ކުރުމަށް ދައުލަތުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް.

30. މި މައްސަލައިގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކުގެ އަތުން ފޭރިގަނެ ކަމުގެ ދައުލަތުން ބުނާ މައްސަލައިގައިވާ މައްސަލަތަކާއި ބޭސް އޮއާގެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުން ފޭރިގަނެ ކަމާ ގުޅޭ ހެކިން ހެކިބަސް ދިފާޢުވެރިޔާ ތަފާތެވެ. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިން ބުނަނީ ހުސައިން މުހައްމަދުމަނިކު އެ ރ ފޭރިގަނެގައި ހިފައި ފޭރިގަނެތަކާ ހަވާލުވި ކަމަށެވެ. ހާލަތު

ސާބިތުކުރުމަށް ދަޢުވާލިބޭން ހުރަހަގާފައިވާ ޝަފަހީ ހެކިން ކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދަޢުވާލިބޭން ބުނެއެވެ. އަދި، އެ ޝަފަހީ ހެކިންނަކީ، މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ހުރިކަމަށް ދަޢުވާލިބޭގެ ދަޢުވާގައި ބުނެފައިވާ ޚާރިޖީ ތާރީޚާއި ދީ ހާދިސާގައި ހިފެހެއްޓި އަދި އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި ހާޒިރުވާ ހެކިވެރިންގެ ހެކި ތަޙްޤީޤުގައި ކަޑަތްމަ ބޭނުންކޮށްފައިވާ ހެކިތަކެވެ. ހެކިވާ ސާބިތުކުރުމަށް އިތުރު ހެކިތައް ދަޢުވާލިބޭން ހުށަހަޅާފައިވާތީއެވެ. ދަޢުވާއިން މުދައްޢާޢަލައިހިގެ ވާހަކަ ހުށަހެޅި ހެކިން ބަލާނީ މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަވާ ގޮތަށް އަދި ޗާސް ޝަރީޢަތް ހިނގަމުންދާ ވަގުތު ވާހަކަ އިބްތިދާއީ އަދި އެ ދީ ހާދިސާގެ ދަޢުވާއިން މުދައްޢާޢަލައިހި ބުނާގޮތަށް ހެކިވެރިޔާ ކަމަށްވެއެވެ. އެ ދީ ހާދިސާގައި ދަޢުވާއިން މުދައްޢާޢަލައިހި ހިފައި ނުވާކަމަށެވެ. މި މާއްދާގައި ހުރި އަދި/ނުވަތަ ފެނިގެން ނޫނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތި މައްސަލަ ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށްދެވިފައެވެ.

ނިންމުން

31. ޖިނާއީ އަމަލުތަކަކީ އެއްވެސް ގޮތެއްގައި ބަލައިގަނެވޭނެ އަމަލުތަކެއް ނޫނެވެ. އަދި ޚާއްސަކޮށް މަސްއޫލިއްޔަތުގެ އަމަލުތަކަކީ އޭގެ ނަތީޖާތަކީރަކަން ބޮޑު، މުޅި މުޖުތަމަޢުގެ އާންމު މަސްލަހަތާގުޅިފައިވާ ކަމެއްކަމަށްވާއިރު، އެފަދަ އަމަލުތައް ކުރާފަރާތްތަކަށް ލިބެން ޖެހޭ އަދަބުދިނުން، އެކަމުގެ ނަތީޖާތަކީރަކަމުން މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްކުރުމަކީ ޚާއްސަކޮށް ކުރަންޖެހިފައިވާކަމެވެ. ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ބުރަދަން ބިނާވާ އަސާސަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ، މިގޮތަށް ކުށެއްކޮށްފިކަމަށް، އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތި ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެދާނެކަމަށްވާއިރު، މިހެންވީ މައްސަލަ ކޮން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅަންވާނީ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް އެމީހެއްގެ މައްޗަށް އެކަން ސާބިތުވުމުން، އެހެންކަމުން ކުށެއް ކުށްވެރިކަމަށް ދަޢުވާ ގެޓަކާ މިންވަރަށް އިތުބާރުކުރުމަކާއި، އެމީހެއްގެ މައްޗަށް އެކަށީގެންވާ

ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ކުށް ސާބިތު ނުކުރެވޭހާ ހިނދަކު އެމީހަކީ ކުށުން ބަރީއަވެގެންވާ މީހެއްކަމުގައި ބެލެވުމުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުއަސާސީން ހަމަކޮށްދީ މިކަމަށް ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

32. ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން އިންކާރުކުރާނަމަ، އެ ކުށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ފަރާތުން ކުރިކަމުގެ ދަލީލު ޤާއިމުކުރުން އެކަން ސާބިތުކުރުމަށް ދައުވާލިމީހާގެ މައްޗަށް ޤާނޫނީގޮތުން އޮތް ޒިންމާއެކެވެ. އެގޮތުން، ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި މީހާގެ ތަޙުޤީޤު ހިންގާ ފަރާތުންނާއި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ ހެއްކާއި ޙުއްޖަ ޤާއިމުކުރުމަކީ އެފަރާތްތަކުގެ ޒިންމާ ޤަސްދުއިޖުތިހާދުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. އެކަން އެހެން ޢަމަލުކުރަމުވެސް، ތުހުމަތުކުރެވޭފަރާތް ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެއްވެސް ހެއްކެއް ދަލީލެއް މި މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައެއް ނުވެއެވެ. މި މަރުޙަލާގެ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވެސް ޝަފަހީ ހެކިންނެވެ. އެ ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުން ދިފާޢީ ފަރާތުންވެސް ޝަފަހީ ހެކިން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ، ދިފާޢުގައި ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަފީކުރުމަށްވެސް ދައުލަތުން ދަލީލުތަކެއް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައެއް ނުވެއެވެ. މި މަރުޙަލާގައި ފުރުޞަތު ހިނގާފައިވެސް ކޯޓުން ޢިލްމީގޮތުން އެޕްރޫވްކޮށް ބުނެފައިވާ ހެކިބަސް، އެކަމާގުޅޭ އެއްވެސް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ފޮރެންސިކް ރިޕޯޓާ ބަރާބަރުވާކަން ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިން ބުނެފައިވާ އެކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ވަނީ އިންކާރުކޮށްފައެވެ. އަދި އެ ފޮރެންސިކް ރިޕޯޓާ ބަރާބަރުވާ ނުވަތަ ނުވާކަން ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ދިފާޢުގައި ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ހެކިބަހުގައި ބަޔާންވެފައިވާ ބަޔާނާއި، އެ ފޮރެންސިކް ރިޕޯޓުން ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ޔޫރިންޓެސްޓް ރިޕޯޓާއި ސަރުކާރުގެ ބޭސްފަރުވާ ނަންބަރު K(d)/FDL/2015/0197 "ޔޫރިންޓެސްޓް ރިޒަލްޓް ފޯމް" ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުން އޮތުމަށް ބަލާއިރު، ޕޮޒިޓިވް ޖެހިފައިވާ ފަރާތުން ސާބިތުކުރާ ދަލީލު ޤާއިމުކުރުމަށް

މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރަކަށް އެ ދަޢުވާއަކުން ނުކުތުން ނަޒީހާއާދު ސަބަބު އުފެދި، ނުވަތަ ހަޤީޤަ ގޮތުކުރާ މިންވަރަށް އިޚްތިޔާރު ފޮރުވިފައިނުވާނަމަ، އެ ސަބަބު އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް ފިޔަވަސް، ހަޤީޤަ ގޮތުކުރާ މިންވަރަށް އިޚްތިޔާރު ފޮރުވެފައި ހަރުދަނާ ދަޢުވާއަށް ޤާއިމުކުރުމުގެ ދަރުވާތަކަ ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން ޤާނޫނީ ނުކުތާގެ ފަރާތުން ކަނޑައެޅޭ ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ ހަރުދަނާ ދަޢުވާތަކެއް މި މައްސަލާގައި ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ މި މައްސަލައިގެ ދަރުމަވަންތަ ހައިކޯޓުގެ ގަސްދުއްލާ ނިމުމަށްދާގެ ރިޔާސަ މި މައްސަލައިގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޤާމުގައި ފިޔަވަޅު ފިތުނަކަމުގެ ފިޤްހީ ފަރާތުން ދަރުމަވަންތަ ފަރާތުން އެނގެންނެތްގޮތެވެ. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެކަމާ ހުރުމުން، މި މައްސަލައިގައި ދަރުމަވަންތަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިޔާކުރައްވާ ޙުކުމް ރަނގަޅުކުރުމަށް ބަދަލުގެނައުމުގެ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އެތަކެއް އަރުވާފައި ނުވާތީއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

33. މި މައްސަލައިގައި އެއްބަސް ފަނޑިޔާރު އަޙްމަދު މުތަޞިމް އަދުނާންގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސްނުއްސުޢޫދުގެ ރައުޔު

34. މި މައްސަލައިގައި އެއްބަސް ފަނޑިޔާރު އަޙްމަދު މުތަޞިމް އަދުނާންގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެކަން ހުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/HC-A/07 ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނެރުއްވާފައިވާ ޙުކުމަށް ބަދަލުގެނައުން ޖެހޭ ގޮތެއް

ސަބަބުން ނޫންކަމަށް މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ނިންމައިފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ޢާއިޝާ ޝުޖޫނާ މުޙައްމަދު | އަޙްމަދު މުޢުތަޞިމް އަދުނާން | ހުސްނުއް ސުޢޫދު

(ޚިތާޞަމު)